

Filosofie

van

In opdracht van de Pabo

door: Johan Weewer
Bastiaan Slager
Frensis Evertse

Inhoud:

Hoofdstuk 1	Verantwoording	blz.
1.1	Aanleiding	3
1.2	Uitgangspunt	3
1.3	Waarom Poeh?	3,4
1.4	Overpeinzing	4
Hoofdstuk 2	De lesopzet	
2.1	Beginsituatie	5
2.2	Doelstelling	5
2.3	Hoe willen we dit bereiken? fase 1, fase 2 en fase 3	5,6
2.4	lesindeling Inleiding, thema's, materiaal beginsituatie, doelstellingen, opstelling, fase 1,2 en 3	6,7
Hoofdstuk 3	Het invoeringsprogramma	
3.1	onderwijssituatie	8
3.2	Zenders invoeringsprogramma	8
3.3	Slotopmerkingen	9
Hoofdstuk 4	De personages	
4.1	Karakterbeschrijving van de personages Poeh, Knorretje, Teigetje, Konijn, Uil, Iejoor Janneman, Kanga, Roe en Graver	10.11
Hoofdstuk 5	De filosofische gespreksthema's	
5.1	Iejoor en de ballonboom	12,13
5.2	Verantwoording	14
5.3	Konijn en de gestolen helm	15,16
5.4	Verantwoording	17
5.5	de GROTE KNOR	18,19
5.6	Verantwoording	20
Hoofdstuk 6	Materiaal	
6.1	materiaal	21

Bijlagen

Enkele verhalen uit de wereld van Pooh met vraagstelling en beschouwingen(uitbreiding)

1.1. Hoofdstuk 1 Verantwoording

1.1 Aanleiding

De aanleiding tot dit filosofisch project is de opdracht van de Pabo om voor alle bouwen van de school een filosofisch thema te bedenken en te presenteren.

In plaats van één filosofisch thema breed te behandelen hebben we gemeend deze uitdaging vanuit een andere benadering aan te gaan. Wij zijn er evenwel van overtuigd dat we onze insteek en de daarbij passende onderwerpen voldoende kunnen motiveren.

1.2 Uitgangspunt

Uit de ervaring op onze stage-adressen en een algemene indruk mogen wij aannemen dat de meeste scholen nauwelijks of geen aandacht besteden aan het vak filosofie op de basisschool.

Deze opdracht biedt ons de kans hierin verandering te brengen. Uitgaande van deze praktijksituatie lijkt het ons wat voorbarig om direct een filosofisch thema te introduceren, zonder een grondige verkenning van het vak filosofie. Met het thema **Inleiding in de filosofie** willen we filosofie en alle aspecten die daarbij horen introduceren.

Voor een allereerste verkenning hebben we de verhalen van onze allerbeste vriend Winnie de Poeh uitgekozen.

1.3 Waarom Poeh?

- ❖ De passages, fragmenten, onderwerpen en de hoofdrolspelers uit de dierenfabels van Poeh lenen zich bij uitstek voor het stellen van allerlei filosofische vragen.
- ❖ Poeh en zijn vrienden zijn bekend en geliefd bij alle groepen van de school en kunnen dus breed worden geïntroduceerd.
- ❖ De avonturen en voorvallen sluiten aan op de concrete belevingswereld van de kinderen
- ❖ De aanwezigheid van bijna onuitputtelijk lees-, beeldmateriaal en interactieve CD-roms *Zo zijn er allerlei werkjes verschenen, die de verhalen en karakters zowel een verrassende westerse als oosterse filosofische wending geven, zoals:*

<i>Poeh en de filosofen</i>	<i>(westers vergelijk)</i>
<i>Tao van Poeh</i>	<i>(oosters vergelijk)</i>
<i>Teh van Knorretje</i>	<i>(oosters vergelijk)</i>
<i>Poeh en het oplossen van problemen</i>	<i>(praktisch)</i>
<i>Poeh en de esoterische wijsheid</i>	<i>(magisch)</i>
- ❖ De verhalen van Poeh omvatten veel alle filosofische thema's. In het bijzonder de moraalfilosofie is rijkelijk aanwezig
- ❖ De verhalen brengen door de filosofische benadering een geestelijke verschuiving van het gewone(alledaagse) naar het ongewone teweeg(zie lesopzet) De kinderen leren hierdoor over het "vanzelfsprekende" na te denken.
- ❖ Er zijn heel gemakkelijk allerlei activiteiten aan de verhalen te koppelen

- ❖ De onderwerpen die aan bod komen in het beeld -en leesmateriaal bevatten naast de filosofische vraagstukken, ook vraagstukken over normen en waarden in het leven. Op deze manier krijgt dit actuele "hot item" op scholen eveneens de nodige aandacht. Om maar een paar titels te noemen uit het videomateriaal: hoe maak je vriendjes, samen delen, help je vriendjes.

1.4 Aarzel niet te twijfelen

Kinderen zijn voortdurend bezig over dagelijkse dingen te filosoferen. Op deze manier ontdekken ze de wereld. Immers, alles wat op hen af komt uit de buitenwereld is nieuw, bijzonder, spannend en vraagt om verklaringen. In hun onschuld en onwetendheid staan ze open voor allerlei verklaringen en zullen ze zelf ook al wel verklaringen bedenken, die binnen hun beleveniswereld past. (b.v. animisme) De wereld moet betekenis hebben voor de kinderen. De werking van omgevingsfactoren, verbanden, relaties enz... wordt vaak heel overtuigend door de ouders aan de kinderen uitgelegd, terwijl zij in de meeste gevallen ook niet over de parate kennis beschikken. Net zo goed als er hele waarheden bestaan, bestaan er halve waarheden. Op zich is deze kennisverwerving louter en alleen op basis van waargenomen feiten logisch, want welke ouder laat zijn kind nou twijfelen? Twijfelen is echter een filosofische bezigheid en staat in relatie tot het verwonderen. *Aarzel niet te twijfelen* is het credo. Twijfel is de eerste aanzet tot (zelf)onderzoek. Wie nooit iets in twijfel trekt zal zich ook nooit laten verrassen door de verwondering. Wij als voorbeeldige ouders hebben ook absolute zekerheden en vaste gewoontes nodig om ons in deze complexe samenleving staande te houden. Sommige zaken mogen vanzelf niet in twijfel worden getrokken (wiskundige waarheden $1+1+=2$), maar er blijven altijd vragen die niet direct met een duidelijk zwart-wit antwoord zijn aan te geven. De antwoorden op deze vragen bevinden zich in een grijs gebied. Het gezegde "*de waarheid ligt vaak in het midden*" doet hier van zich spreken. We zouden de kinderen eerst zelf een antwoord moeten ontlokken en vervolgens toetsen aan een zintuiglijke waarneming en/of de rede. Daarbij moeten we beseffen wat de werkelijkheid nu eigenlijk is, en ons realiseren dat we onze waarheden altijd toetsen aan onze eigen waargenomen en geïnterpreteerde werkelijkheid. Kinderen in de leeftijd van de basisschool zijn geneigd deze werkelijkheid van de ouders kritiekloos over te nemen. Een eigen filosofische houding wordt niet of nauwelijks gestimuleerd.

persoon om deze houding bij de zullen niet alleen de leerlingen maar zal ook de leerkracht stilstaan bij de "gewone" van onze alleraardigste willen we hiermee een begin

De leerkracht is daarom mede de aangewezen kinderen te laten ontluiken. Naar onze mening profiteren van deze filosofische gesprekken, naast de didactische leermomenten even zaken uit het alledaagse leven. Met hulp vrienden uit het Honderd Bunderdbos maken.

2.1 Beginsituatie

Zoals al in de verantwoording aangegeven gaan we uit van een nul-situatie. Dat betekent dat we zonder meer aannemen dat de kinderen van laagbouw tot hoogbouw op de basisschool nog niet zijn geconfronteerd met enige vormen van filosofische gespreksvoering. We denken dat we met deze aanname de plank niet ver mis slaan.

2.2 Doelstelling

2.2.1 Brede doelstelling

De kinderen laten nadenken over de "gewone" gebeurtenissen uit het dagelijks leven. Ze moeten proberen hun gedachten te ordenen om uiteindelijk deze goed geformuleerd te kunnen verwoorden tijdens de filosofische gesprekken.

2.2.2 specifieke doelstelling

De kinderen met het stellen van reflecterende vragen laten nadenken over hun eigen zijn, hun eigen handelen en hun relaties tot anderen.

2.3 Hoe willen we dit bereiken?

Fragmenten en passages met de karakters van de hoofdrolspelers zijn uitermate geschikt voor een filosofische beschouwing. Deze beschouwing zal dan ook in fases aan de kinderen worden opgediend. Hierbij gaan we uit van een inductieve redeneerwijze. Dat wil zeggen dat we vanuit een voorval uit het verhaal enkele gerichte inhoudelijke vragen stellen om vervolgens naar een meer algemene filosofische stelling te gaan. Een voorbeeld zal dit verduidelijken:

fase 1

Laten zien van beelden of het voorlezen van een fragment uit het verhaal met bijbehorende illustraties.

In dit fragment droomt Knorretje over Flipperdeflappen en is daar bang voor.

Poeh beer weet dat ze niet bestaan maar wil Knorretje zijn illusie ook niet echt ontnemen. Om Knorretje te helpen raad hij hem aan een val op te zetten om de flipperdeflap te vangen. Knorretje stemt hiermee in en samen maken ze een val. Ze willen de flipperdeflap vangen met een pot honing in een put. Het einde van het verhaal is dat Poeh door begeerte gedreven in de pot komt vast te zitten en dat deze verschijning Knorretje de stuipen op het lijf jaagt.

We kunnen in deze fase vragen over het fragment gaan stellen. Wat is een flipperdeflap, hoe ziet het eruit? Is het gemeen? Waarom is Knorretje daar bang voor is Poeh er ook bang voor? enz.....

Als leeractiviteit zouden we de kinderen een flipperdeflap kunnen laten tekenen.

Door de ogen van Knorretje en door de ogen van Poeh beer. Welke verschillen krijg je dan?

fase 2

Als de vragen en de activiteiten zijn afgerond kun je naar de meer algemene vragen gaan?

Is een droom alleen maar een gedachte?

Kunnen gedachten ook rondspoken in je hoofd?

Als je er niet meer aan denkt bestaat het dan nog wel de Flipperdeflap?

Als je je ogen dicht doet bestaat de tafel voor je dan nog wel?

fase 3

Afsluiting van het gesprek, waarin we de filosofische beschouwing van het besproken onderwerp kort samenvatten. Daarbij zullen we de opvattingen van de kinderen zo goed mogelijk proberen te herformuleren.

2.4 lesindeling

We hebben in het kader van ons thema filosofie van Poeh 3 lessen voorbereid verdeeld over de verschillen groepen van school:

onderbouw:	door Francis Evertse	Iejaar en de ballonboom
middenbouw:	door Bastiaan Slager	Konijn die liegt
bovenbouw	door Johan Weewer	De grote KNOR

Met de indeling van de les hebben we ons zoveel mogelijk gehouden aan de gesprekstechnieken, zoals voorgeschreven in de filosofie reader. De drie gespreksfasen zijn hierin verwerkt. Zoals duidelijk is zullen de thema's en onderwerpen niet van elkaar verschillen. Het niveauverschil zal voornamelijk gezocht moeten worden in de aard van de vragen.

De indeling met een toelichting ziet er met betrekking tot de verschillende verhalen als volgt uit:

Inleiding

De inleiding geeft het onderwerp aan. Dat wil zeggen een verhaal, fragment of beeld zal kort worden weergegeven. Daarbij speelt één personage altijd een belangrijke rol en daaraan zal ook de nodige aandacht worden geschonken.

thema's

Door de moraliserende inhoud van de verhalen zullen de thema's hoofdzakelijk gaan over de sociale en emotionele vaardigheden in het leven. Zoals: vriendschap, verdriet, blijdschap, respect, acceptatie, omgang, verlies, tegenslagen, jezelf zijn etc.....

materiaal

Hoofdzakelijk al het beeld en boekmateriaal wat er van Winnie te vinden is. Voldoende bronnen aanwezig. Daarnaast zetten we natuurlijk de videorecorder om af te spelen en een cassetterecorder om het gesprek op te nemen om later dit gesprek rustig te kunnen evalueren en analyseren.

beginsituatie

Hierbij refereren we aan onze aanname vermeld in de verantwoording. De kinderen zijn bekend met de verhalen van Poeh, doch zonder hieraan direct een filosofische betekenis toe te schrijven.

doelstellingen

De kinderen door middel van een filosofisch gesprek aanzetten om over bepaalde thema's na te denken, hierover met argumenten een standpunt in te nemen en in staat zijn deze vervolgens te verwoorden. Hierbij hoort ook nog de specifieke doelstelling genoemd bij de verantwoording.

opstelling

In de meeste gevallen zullen we uitgaan van een kringvorm voor het gesprek.

fase 1 vragen over het verhaal en een eerste filosofische verkenning

Deze vragen gaan in het bijzonder over het verhaal en de hoofdpersoon. Om langzaam in de filosofische stemming te komen worden deze vragen afgewisseld met meer ervaringsgerichte vragen, die in zekere zin al iets met de startvraag te maken heeft. Daarbij benutten we deze fase om zo nu en dan een zelfreflecterende vraag te stellen, die de kinderen opeens laat nadenken over hun eigen gedrag en handelen. Als voorbeeld: Waarom is Knorretje boos? /vervolgens de zelfreflecterende vraag: Ben jij wel eens boos?

fase 2 de filosofische vragen(algemeen)

startvraag

Met deze vraag verlaten we de inhoud van het verhaal en komen we tot een meer algemene filosofische vraagstelling.

de vervolgvragen

Dit zijn de vragen die aansluiten op de startvraag en enige verdieping vertonen.

vragen nieuwe invalshoek

Op het moment dat het gesprek dreigt dood te bloeden, kunnen deze vragen wellicht helpen uit de impasse te komen.

aanhalen van begrippen

Begripsontwikkeling en de uitleg van begrippen zijn belangrijk om de werkelijkheid te leren kennen en te beleven. Je kunt niet filosoferen zonder een juiste begripsvorming. Begrippen geven betekenis aan de werkelijkheid en geven de filosofische problemen een talige inhoud. Het aanhalen van de begrippen, die in het verhaal worden vermeld, hebben tevens de functie van de rode draad. Op deze manier voorkomen we dat we ongewild naar een ander filosofisch probleem afdwalen.

fase 3 afsluiting

Hierin komen de verwachtingen van het gesprek aan de orde. Wat verwacht je als leerkracht van het gesprek zonder moraliserend te willen zijn.

antwoorden

In deze kolom kun je de antwoorden van de kinderen kort weergeven. Eventueel na de les met behulp van de cassette recorder.

evaluatie

In deze kolom zou je als leerkracht antwoorden kunnen vergelijken en analyseren.

Jonan Weewer

de verwachtingen met de het gesprek kunnen

Hoofdstuk 3 *Het invoeringsprogramma*

3.1 **Onderwijssituatie**

Alvorens de filosofische denkwijze te verruilen voor een meer praktische om met deze instelling de invoering van dit filosofisch werkje neer te zetten, ontkomen wij er niet aan om enige twijfel te hebben bij de uitvoerbaarheid van het invoeringsprogramma. Wij zijn namelijk bang dat we met zekerheid kunnen stellen dat er geen onderwijssituatie gelijk zal zijn. Dit betekent dat de invoering van deze "introductie in de filosofie" nooit en te nimmer naadloos zal passen in welke onderwijssituatie dan ook en dat de haalbaarheid ervan in grote mate afhankelijk zal zijn van de opstelling, instelling en betrokkenheid van het aanwezige lerarenteam. Met deze veronderstelling zullen globaal de volgende zenders op het programma staan.

3.2 **zenders invoeringsprogramma**

zender 1

overtuigen

Willen we een filosofisch programma in kunnen voeren dan zullen we toch zeker eerst het aanwezige lerarenteam moeten overtuigen van het nut van filosofie op school. Kortom: we moeten draagkracht - en daadkracht bundelen met overtuigingskracht. Ouders zullen in dit proces ook benaderd moeten worden om te participeren. Samenwerking met vakleerkrachten HVO behoort natuurlijk ook tot de mogelijkheden. Het onderwerp Pooh beer hoeven wij denk ik niet meer te promoten als filosofisch thema. Dit thema, met alles wat er in dit document over verteld wordt, verkoopt zich naar ons idee vanzelf..

zender 2

de voorwaarden

- Voldoende draagkracht van alle betrokken partijen
- een goede tijdsplanning
- Aanwezigheid voldoende middelen en materialen
- Voldoende geldmiddelen
- Voldoende mediamogelijkheden
- Korte communicatiekanalen
- afstemming met alle leerkrachten van de verschillende niveaus
- Voldoende evaluatiemogelijkheden

zender 3

de acties

- Maken van een realistische planning met een tijdspad
- Inventarisatie van de middelen en de menskracht
- Materiaal verzamelen
- lessen inroosteren (zie ook aandachtspunten)
- communiceren met leerkrachten en ouders (zie ook aandachtspunten)
- Evaluatiemomenten inbouwen

3.3 Slotopmerkingen

Wij zijn ons ervan bewust dat met de invoering van dit een filosofisch programma de schoolleiding keuzes zal moeten maken.

Welke vakken zullen moeten wijken voor deze lessen?

Welke leerkrachten zetten we erop?

Hoe roosteren we dit in?

Daarbij zullen er vragen komen van:

Hoeveel tijd gaat dit ons kosten?

Hebben we de middelen en de organisatie ervoor?

Willen we dit eigenlijk wel?

Wij hebben geen enkel inzicht in de mogelijkheden en onmogelijkheden die een schoolleiding heeft om doordacht dit programma op het rooster te zetten. Het enige wat we nu nog kunnen doen is hopen dat we een kans krijgen dit gepresenteerde thema van Pooh op school uit te proberen, waarbij we de volgende aandachtspunten aan willen geven, met de verwachting de keuze voor filosofie wat te verlichten:

Aandachtspunten

- ✓ rooster *)bij voorkeur de gesprekken in tijdens de reguliere kringgesprekken
Niet na het kringgesprek, maar tijdens het kringgesprek een filosofisch thema introduceren.
(afhankelijk natuurlijk van het aantal geplande kringgesprekken per week)
- ✓ We benoemen één filosofieleraar voor alle lagen van de school: duidelijkheid, één aanpak
- ✓ Filosofie heeft veel raakvlakken met andere vakken: probeer te integreren
b.v. met zaakvakken, Nederlands(taalbeschouwing) of natuuronderwijs(tijd, ruimte enz..)

Hoofdstuk 4 De personages

4.1 Karakterbeschrijving van de personen uit de verhalen van Poeh

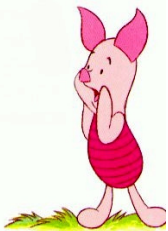
De eigenschappen van de personages en de rollen die de dieren spelen in het verhaal zijn vrij duidelijk en afgebakend neergezet. Ze vormen een afspiegeling van mensen, menselijk gedrag en menselijke relaties. Met het lezen van onderstaande beschrijvingen verwachten we een glimp van herkenning zichtbaar te maken.

Poeh

In al zijn onwetendheid de grootste filosoof van allen. Hij speelt de rol Socrates in het verhaal. Hij stelt als ideale leermeester onderzoekende vragen, trekt scherpzinnige conclusies, bedenkt creatieve oplossingen, laat iedereen voortdurend nadenken over zijn gedrag en stimuleert tot onderzoek. Een beer op zoek naar waarheid in het domweg stellen van vragen. Hij volgt zijn natuur en laat zich niet leiden door allerlei onnodige zaken die zijn leven kunnen compliceren. Eenvoud staat voorop. Hij laat elk dier in zijn waarde en geeft ze de ruimte om op hun eigen manier tot een oplossing te komen. Hij weet zijn omgeving op een positieve manier te beïnvloeden.

Knorretje

De meest dierbare vriend van Poeh. Knorretje is onzeker, angstig, durft niet veel en moet steeds weer aangemoedigd worden. Zijn geringe omvang en kracht zijn bepalend voor zijn onzekerheid. Knorretje heeft weinig zelfvertrouwen. Succeservaringen heeft hij nodig om angsten te overwinnen. Hij durft niets en onderneemt daarom ook niets. Knorretje zou het alleen op de wereld niet redden en stelt zich heel afhankelijk op. Hij heeft steeds iemand nodig om hem aan te moedigen en te stimuleren.

Teigetje

Teigetje is een echte doener. Denkt vaak niet na voordat hij iets voortdurend boven op een ander en haalt met zijn onbezonnen acties de anderen (met name konijn) op de hals. Hij is de tegenpool van zijn ook van Knorretje. Teigetje overschat zichzelf, en zoekt grenzen op. Door ervaring moet hij steeds met zijn neus op de feiten is ondervinding de beste leermeester.

Hij komt er uiteindelijk achter wat zijn echte natuur is. Spreekt vaak in de wij vorm over hemzelf Teigetjes houden niet van.....

onderneemt. Springt vaak de woede van lejoor en in zekere voortdurend zijn worden gedrukt. Bij hem

Konijn

Konijn is de regelaar, houdt van orde en houdt het liefst controle over de volledig in paniek als hij grip op de heeft het op zijn manier ook altijd in het verhaal.

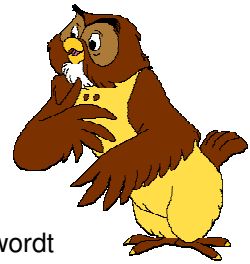

en structuur, is een perfectionist situatie. Raakt daarom ook vaak situatie dreigt te verliezen. Hij druk en loopt erg gestresst rond

Komt vaak in botsing met teigetje. Konijn is daarnaast erg technisch en maakt nuttige machines om zo efficiënt mogelijk te kunnen werken. Uiteindelijk leveren deze machines en uitvindingen alleen maar stress op, omdat ze niet goed blijken te werken.

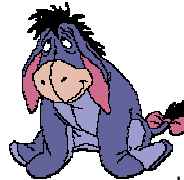
Uil

Pretendeert de academicus te zijn. Staat in intellectueel opzicht ver boven de anderen. Hij is het orakel, een taalvirtuoos, een theoreticus en vertegenwoordigt de wetenschap. De anderen komen vaak met allerlei vragen bij Uil. De oplossingen van uil zijn alleen zo ingewikkeld uitgelegd dat niemand er iets van begrijpt. Anderen weten zijn theorie nooit te weerleggen, dus wordt het als waar aangenomen (falsificatietheorie) Poeh weet deze uitleg altijd perfect te vertalen. Uil wordt niet begrepen, maar wel gerespecteerd. Niemand waagt het aan uil te zeggen, dat hij het niet begrijpt, want niemand wil dom lijken toch?

Iejoor

Met voorsprong de meest pessimistische van alle andere personages. Deze tegenpool van Teigetje ziet alleen maar beren in het bos. Omdat hij gelooft dat iets hem niet lukt, lukt het hem ook niet. (selfforfilling prophecie) Hij berust in alles wat hem overkomt, moppert niet en doet de ellende vaak af met: "Zie je wel dat....." Hij wordt ook wel vergeleken met de stoïcijnen uit het oude Griekenland.

Janneman

Janneman is het kind in dit verhaal en zijn mening wordt hoog aangeslagen. Het blijkt echter dat hij weliswaar hun grote beschermer is, maar toch zelf ook eigenlijk niets weet, maar dit op één of andere manier goed weet te verbloemen. Er heerst een beetje het idee van: Als Janneman er is komt alles wel weer goed. Hij schenkt de dieren vertrouwen en laat ze in hun waarde.

Kanga en Roe

Het onafscheidelijke duo zowel in relatie als in naam (Kangaroo) Moeder **Kanga** vertegenwoordigt het huiselijke, biedt bescherming en veiligheid en wijst altijd op de gevaren, die Roe kan overkomen.

Roe is de kleine vriend van Teigetje en speelt de rol van het ondernemende kind.

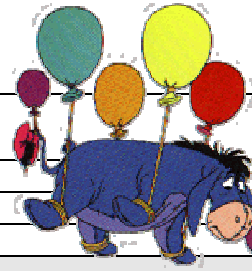

Graver

De harde werker onder de dieren. Lijkt een beetje op konijn. Hij is een echte vlijtige uitvoerder, die zich vooral nuttig wil voelen. Nadenken en overleggen doet hij niet zo veel. Het is meer een type van niet lullen maar poetsen.

Hoofdstuk 5 De filosofische gespreksthema's

5.1 lejoor en de Ballonboom

les	filosofisch gesprek	datum
datum		
niveau	Onderbouw	
	Inleiding	
onderwerp	lejoor en de Ballonboom	
Winnie de Poeh is erg gelukkig een beer te zijn en loopt lachend door het bos. Dan komt het lejoor tegen die probeert te glimlachen naar zijn spiegelbeeld in het water. Maar het lukt niet. Samen gaan Winnie en lejoor op pad naar de picknick van Janneman. lejoor denkt dat hij als bedankje tegen Janneman moet glimlachen en dat lukt hem niet. Janneman verzekert lejoor dat hij niet hoeft te glimlachen. Wanneer Janneman ballonnen uitdeelt moet lejoor bijna glimlachen. Maar dan knapt de ballon, en lejoor is er verdrietig over. Na een moeilijk gesprek met Uil besluiten Winnie en lejoor een wandeling te maken. Ze gaan langs hun vrienden die allemaal erg druk zijn met het planten van zaden. Uit de zaden komen later mooie planten sommigen met eikels of wortels. lejoor krijgt een heel goed idee en plant de kapotte ballon in de hoop dat er een ballonboom uit gaat groeien. lejoor verzorgt zijn toekomstige ballonboom goed, zoals Konijn hem heeft uitgelegd. Hoe lejoor ook zijn best doet, er komt geen ballonboom! Winnie de Poeh treft lejoor verdrietig aan en luistert naar lejoors verhaal. De volgende dag komt lejoor bij de plek waar hij de ballon geplant heeft: er staat een echte ballonboom, met allemaal ballonnen eraan. lejoors vreugde is van korte duur als hij hoort dat de boom niet echt is maar door zijn vrienden is gemaakt. Het is een vriendschapboom! Dan voelt lejoor iets gek, hij moet glimlachen.		
Thema's	Vriendschap	
bronnen/media	het verhaal lejoor en de ballonboom Plaatjes uit het boek laten zien. Papier en teken/schilder materiaal. Diverse materialen.	
beginsituatie	De meeste kinderen zullen bekend zijn met de verhalen van Poeh. Maar als dit niet zo is dan is er nog niets aan de hand. De verhaaltjes en de tekenfilmpjes kunnen beschouwd worden als op zichzelf staand. Het is geen noodzaak andere verhalen van Winnie de Poeh te kennen of al uitvoerig op de hoogte te zijn van de verschillende karakters.	
doelstelling	De kinderen met vragen en activiteiten aanzetten tot het filosoferen over vriendschap. Concreet gaat het er hier om dat de kinderen nadenken over het belang van het hebben van vriendjes.	
opstelling	Het voorlezen en gesprek in kringvorm. De activiteiten kunnen naar keuze worden uitgevoerd.	
fase 1	vragen over het verhaal en een eerste filosofische verkenning	
• Wie spelen er een rol in dit verhaal? • Wie is het belangrijkste in het verhaal? • Waarom glimlacht Winnie de Poeh? • Wanneer moet jij altijd glimlachen? • Glimlach je ook wel eens wanneer je eigenlijk niet hoeft te lachen? • Wat is het verschil tussen glimlachen en hard lachen? • Waarom kan lejoor niet goed glimlachen? • Voelt lejoor zich aldoor ongelukkig? Ook als hij de ballon van Janneman krijgt? • Wat doet Jejoor met de ballon? • Heeft lejoor vrienden? Wie? • Wat doen de vrienden voor lejoor? • Waarvoor is de ballonboom? • Kunnen ballonnen ook aan de boom groeien? • Hoe kun je de ballonboom ook wel noemen?		

fase 2	de filosofische vragen(algemeen)
de startvraag	Waarom heb je vrienden nodig?
de vervolgvragen	• Welk gevoel krijg je als je je vriendje(s) ziet? • Hebben alle kinderen een vriend(in)? • Kun je iemand blij maken door zijn vriend te zijn? Waarom? • Hoe kun je jou vriendje blij maken? • Zijn alle vriendjes hetzelfde? • Heb je ook één hele belangrijke vriend(in)? • Waarom is hij/zij zo belangrijk voor jou? • Delen vriendjes alles met elkaar? • Kun je vriendjes ook delen? • Als je een geheimpje hebt, weet je vriendje het dan ook? • Kan vriendschap ook groeien? Hoe dan?
vragen nieuwe invalshoek	• Kun je helemaal jezelf zijn bij je vrienden? Waarom hoeft lejour niet te glimlachen van Janneman? • Hoe zal het voelen als je ruzie hebt met je beste vriendje?
Aanhalen van de begrippen.....	Vriendschap, groeien, lachen Samen zijn. delen
fase 3	Afsluiting
verwachtingen	Zoals in de doelstelling al naar voren kwam gaat het bij dit filosofisch gesprek om het bereiken van bewustwording van de betekenis die een vriend kan hebben voor jou. Tijdens het zal naar mijn verwachting ook ter sprake komen hoe je vrienden kunt maken en houden.
Extra activiteit	Teken een vriendschapboom die speciaal voor jou (beste) vriend(in) is. Ook kunnen we in de klas een boom maken waar alle kinderen iets speciaals voor hun vriend(in) in hangen. Dit kunnen kaarten zijn met tekst die het kind uiteraard zelf bedacht heeft (groep 3: zelf geschreven), of 3-dimensionaal voorwerpen. We sturen een kaart naar onze beste vriend: Wat zetten we op de kaart?
evaluatie	

5.2 Verantwoording:

In de eerste jaren van het leven van kinderen bestaan nog geen echte vriendjes. Ze spelen met, meestal naast elkaar, kinderen van hun eigen leeftijd die ze toevallig tegenkomen.

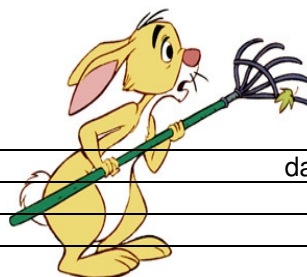
Pas op de basisschool, meestal rond het 5^e levensjaar, zijn kinderen in staat echte vriendschappen te sluiten.

In het begin kan dat best een beetje vreemd zijn of vreemd voelen. Waarom spelen Diewer en Bastiaan vaak met elkaar?

Wat kan ik doen om ook een vriendje te krijgen? Waarom wil ik met Piet vriendje zijn en niet met Hans? Waarom ben ik verdrietig als Margot op vakantie gaat? En waarom ben ik blij als ze weer thuis komt? Moeten vriendjes altijd alles delen?

Met het onderwerp Vriendschap kun je kinderen in deze leeftijdsgroep misschien na laten denken over de betekenis van het hebben van vriendjes en hoe je daar mee om kunt gaan.

5.3 Konijn en de gestolen helm

Les	filosofisch gesprek	datum
datum		
niveau	Middenbouw	
	Inleiding	
onderwerp	Wie heeft de helm gestolen?	
<i>Konijn houdt veel van zijn tuintje en is altijd in de weer met zijn planten. Als hij op een dag plotseling bedenkt dat hij voor twaalf uur 's nachts wortels moet planten gaat hij naar buiten. Eenmaal buitengekomen merkt hij dat het te donker is om goed in de tuin te werken. Na lang nadenken besluit hij de lichtgevende helm van de mol Graver te lenen. Graver slaapt al en Konijn besluit daarom maar niet om de helm te vragen en neemt haar zo mee. Hij wil de helm later weer terugbrengen, maar hij vergeet het. De volgende ochtend vraagt Mol zich af waar de helm is. Konijn weet het ook niet meer en durft niets te zeggen. Winnie de Poeh denkt dat hij de helm geleend heeft, want hij heeft de laatste tijd zoveel geleend. Uiteindelijk gaat iedereen op zoek, zelfs tot diep in een put die uitkomt in een grote grot. Bijna iedereen is bang tijdens de zoektocht en dat bezorgt Konijn een nog groter schuldgevoel. Uiteindelijk kan hij er niet meer tegen en biecht hij zijn 'zonden' op. De helm blijkt uiteindelijk al weer in het huis van Mol te liggen. Konijn was vergeten dat hij haar daar al weer had neergelegd.</i>		
Thema's	Liegen	
bronnen/media	video van het verhaal afspeelmogelijkheden en opnamemogelijkheden(cassetterecorder)	
beginsituatie	De meeste kinderen zullen bekend zijn met de verhalen van Poeh. Maar als dit niet zo is dan is er nog niets aan de hand. De verhaaltjes en de tekenfilmmpjes kunnen beschouwd worden als op zichzelf staand. Het is geen noodzaak andere verhalen van Winnie de Poeh te kennen of al uitvoerig op de hoogte te zijn van de verschillende karakters.	
doelstelling	De kinderen met vragen aanzetten tot het filosoferen over bepaalde thema's. Concreet gaat het er hier om dat de kinderen nadenken over moraal in relatie tot liegen en leugens. Liegen hoeft niet per definitie iets slechts te zijn. Mensen kunnen liegen om uiteenlopende redenen.	
opstelling	Kringvorm	
fase 1	Vragen over het verhaal en een eerste filosofische verkenning	
	• Wie spelen er een rol in dit verhaal? • Kun je iets zeggen over wie de dieren zijn? • Wie is het belangrijkste in het verhaal? • Wat gebeurt er precies met Konijn? • Lieg jij wel eens? • Wat vind je er van dat Konijn niet durft te zeggen dat hij de helm heeft geleend? • Heb jij ook wel eens per ongeluk iets kwijt gemaakt en wat dacht je toen? • Hoe loopt het verhaal verder af?	
fase 2	De filosofische vragen(algemeen)	
de startvraag	Wat is een leugen?	
De vervolgvragen	• Wanneer vind jij dat iemand een leugen verteld heeft? • Als iedereen gelooft wat je zegt en alleen jij weet dat het niet klopt wat je zegt, heb je dan toch een leugen verteld? • Is niet de waarheid vertellen hetzelfde als liegen? • Kun je alleen liegen als er andere mensen bij zijn? • Kun je ook tegenover jezelf liegen? • Kun je ook liegen om een ander te helpen? • Als je iets heel sterk gelooft en iedereen beweert dat het niet klopt behalve jij, lieg je dan tegen jezelf? • Als twee mensen het niet met elkaar eens zijn, liegt dan een van de twee?	
vragen nieuwe invalshoek	• Is liegen altijd verkeerd?	
Aanhalen van de begrippen.....	liegen om bestwil, waarheid,	

fase 3	Afsluiting
Verwachtingen	Zoals in de doelstelling al naar voren kwam gaat het bij dit filosofisch gesprek om het bereiken van een meer genuanceerde kijk op liegen en leugens. Kinderen maken zichzelf en elkaar er van bewust dat liegen ten dele iets subjectiefs is (wat voor de een leugen is hoeft dat voor de ander niet te zijn). Ook is het belangrijk te beseffen dat de waarheid vertellen niet altijd het meest verstandige is, 'een leugentje om bestwil'. Met andere woorden, soms mag je of moet je misschien zelfs liegen. De vraag is wanneer wel en wanneer niet... Het essentiële punt hier is dat antwoorden op die vraag contextafhankelijk zijn.
Antwoorden	
Evaluatie	

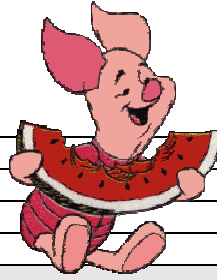

5.4 Verantwoording

In principe is deze les bedoeld voor kinderen uit de middenbouw. Kinderen uit de middenbouw denken over het algemeen nog heel absoluut over zaken als goed en kwaad, liegen en de waarheid vertellen. Situaties worden door hen heel eenduidig benaderd. Gedrag X is slecht dan wel goed omdat dat gedrag is zoals ze is. Dat de beoordeling van gedrag deels afhankelijk is of zou moeten zijn van de context waarin het tot uiting komt is iets waar de meeste kinderen zich nog niet volledig van bewust zullen zijn. Docenten dienen dus verantwoordelijk, dat wil zeggen genuanceerd om te springen met onderwerpen die moreel geladen zijn. Wat zij zeggen is, met enige overdrijving, de absolute waarheid. Voor een gesprek over liegen en leugens gaat dit ook op. Wij denken dat bovenstaande vragen gesteld kunnen worden aan middenbouwgroepen, maar met kleine aanpassingen zullen de vragen aan iedere groep gesteld kunnen worden. Fase 1 mag in principe voor geen enkele groep problemen opleveren. Als de kinderen de film goed bekeken hebben zullen zij alle vragen kunnen beantwoorden. Een van de vragen betreft de eigen ervaringen ('heb je zelf wel eens *per ongeluk* iets kwijt gemaakt?') en ook die vraag zal, mits ongedwongen en 'risicoloos' gesteld voor geen enkele groep problemen opleveren. De vervolgvragen zullen niet allemaal voor iedere leerling geschikt zijn vanwege het wat abstractere karakter. De derde en de vijfde vervolgvraag (kun je alleen liegen als er andere mensen bij zijn en als je iets heel sterk gelooft en iedereen beweert dat het niet klopt behalve jij, lieg je dan tegen jezelf?) kunnen vrij lastig zijn. Zeker voor een onderbouw groep vereisen deze vragen nogal wat van het abstractievermogen. De eerste vraag heeft een nauwe relatie met de vraag 'kun je ook tegen jezelf liegen?' en daar moeten ook kleuters iets over kunnen zeggen. De tweede vraag is erg lastig, maar kan eventueel vervangen worden door: als jij zelf zonder dat je het weet iets gelooft wat helemaal niet waar is, lieg je dan tegen jezelf? Dan ga je voorbij aan het punt dat het niet altijd zo eenvoudig te stellen is wat wel en wat niet waar is. Daar echt diep op doorgaan is zeker voor de onderbouw en middenbouw te ingewikkeld. Ons uitgangspunt is dat in principe alles met de basisschoolkinderen besproken kan worden zolang de docent zeer zorgvuldig omgaat met de verschillende wijzen waarop een onderwerp benaderd kan worden.

5.4 De GROTE KNOR

les	filosofisch gesprek	datum
datum		
niveau	bovenbouw	
	Inleiding	
onderwerp	De grote Knor	
<i>korte weergave</i>		
<i>Knor wordt bij het vliegeren door de wind en de vlieger meegesleurd. Hij wordt daar vreselijk boos over raakt gefrusteerd. Zijn minderwaardigheidscomplex krijgt weer een knauw. Voortaan wil hij als de grote knor door het leven gaan. Dit maakt hij aan al zijn vrienden bekend. En als goede vrienden spelen ze het spel met Knor mee tot op het moment dat Roe in een woezelval valt. Dan is het belangrijk dat een klein licht wezentje naar beneden wordt gelaten om hem te redden. Dan wordt de verdienste van de omvang van Knor pas echt duidelijk. Knor ziet zijn verdienste ook wel in, is weer zichzelf en gelooft ook weer in zichzelf.</i>		
thema's	Jezelf blijven, gewaardeerd worden, relativeren	
bronnen/media	verhaal van de Grote Knor uit een boek video van het verhaal in een andere versie maar met dezelfde thema's afspeelmogelijkheden en opnamemogelijkheden(cassetterecorder)	
beginsituatie	De kinderen zijn bekend met de verhalen van Poeh, doch zonder hieraan direct een filosofische betekenis toe te schrijven.	
doelstelling	De kinderen met vragen aanzetten tot het filosoferen over bepaalde thema's	
opstelling	Kringvorm	
fase 1	vragen over het verhaal en een eerste filosofische verkenning	
	• Wie is Knorretje? • Wat gebeurt er in het verhaal? • Wat voor figuur is Knorretje? Heeft hij veel zelfvertrouwen? Is hij tevreden over zichzelf? Laat hij zich snel beïnvloeden? • Laat jij je snel beïnvloeden? • Waardoor en waarom wordt Knorretje boos? • Ben jij wel eens boos? • Door wie, wat en waardoor kun je boos worden? • Heb je dat ook zelf in de hand? • Vind je het vervelend als er iets gebeurt wat je niet in de hand hebt? • Waarom wil Knorretje de Grote knor zijn? • Wat voor rol spelen de vrienden van Knor? • Hoe loopt het verhaal af?	
fase 2	de filosofische vragen(algemeen)	
de startvraag	<i>Waardoor of door wie ben je wie je bent?</i>	
de vervolgvragen	• Ben je tevreden over jezelf? • Zou je wel anders willen zijn? • Wat zou je willen veranderen aan jezelf? • Wil je wel iemand anders zijn? • Ben je iemand anders als je een andere naam hebt. • Wie dan en waarom dan wel? • Zou je alleen in de huid van iemand willen kruipen met je eigen gedachten of zou je alleen zijn gedachten willen overnemen? • Denk je dat je dan meer gewaardeerd zult worden? • Vinden mensen je aardig zoals je bent of zoals je moet worden? • Is het belangrijk om waardering te krijgen? • In hoeverre is het belangrijk om jezelf te blijven?	
vragen nieuwe invalshoek	• Moet je altijd jezelf blijven of kun je ook wel eens een andere rol spelen? • In welke situaties dan?	
Aanhalen van de begrippen.....	acceptatie van jezelf en door anderen, jezelf blijven, tevreden zijn met jezelf waardering	

fase 3	afsluiting
verwachtingen	Met verwijzing naar de aangehaalde begrippen verwacht ik dat kinderen hebben geleerd beter naar zichzelf te kijken. Waar ze staan binnen de groep, wie ze zijn en door welke factoren hun identiteit bepaald wordt. Als bijkomend voordeel hoop ik een beter beeld te krijgen op het zelfbeeld van de kinderen en hun plaats binnen het sociale netwerk van de groep. Daarnaast hoop ik te weten te komen wat de kinderen belangrijk vinden om te kunnen groeien(welke soorten waardering) Zo is er beide kanten winst te halen: de leerling denkt wat meer over zichzelf na en de leraar krijgt het gereedschap in handen om de kinderen te kunnen stimuleren.
antwoorden	
evaluatie	

5.5 Verantwoording

Op zich besef ik me goed dat het materiaal, een tekenfilm en een verhaaltje over Knorretje wat kinderachtig over zal komen bij met name de stoere jongens uit de bovenbouw. Toch denk ik dit beeld te kunnen beïnvloeden, mits de introductie goed wordt ingeleid.

Het thema zelf past volgens mij uitstekend bij de bovenbouw. De jongens en meisjes zijn veel met zichzelf bezig en meten hun waarde vooral af aan de groep waarin ze zich thuis willen of moeten voelen. Ze zijn op zoek naar hun ware identiteit. Willen weten wie ze zijn, waar ze staan en gaan al steeds meer relaties met anderen aan. Ze willen zich veilig voelen binnen een gelijkwaardige groep. Daarnaast hebben ze vaak idolen, waarmee ze zich graag identificeren.

Doelstelling:

Zelfreflectie door identificatie met de dieren en vergelijk met anderen vormt de rode draad in deze filosofische les. Daarbij komt de leraar meer te weten over de emotionele vaardigheden van de kinderen.

Hoofdstuk 6   *Materiaal*

Het klassieke verhaal van Winnie de Poeh.....   AA Milne

Poeh en Knorretje gaan op jacht en vangen een woezel
Christoffer Robin leidt een Expotitie naar de Noordpool
lejaar verliest een staart en Poeh vindt er één
lejaar is jarig en krijgt twee cadeautjes
en nog veel meer.....

Van de Walt Disney productions

Boeken

Poeh de stuiterbeer
Hoera voor konijn
lejaar en de Ballonboom
De grote knor
Waar is Teigetje?
Poeh viert kerstfeest
Er is er ééntje die liegt

Video's

Poeh en de honingrovers
een dag voor lejaar
De meest verre tocht van Winnie de Poeh
en nog veel meer.....

Internetsite

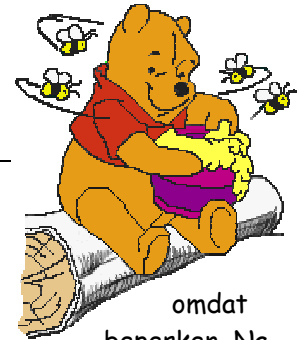
Deze site zit vol met spelletjes, plaatjes enz.....

=== Welcome to Espadi's Drive ===.url

Bijlagen

5 verhalen van Poe en de levenslesjes

Poeh de stuiterbeer

korte weergave

Poeh wil net als teigetje leren stuiteren. Dit lukt hem natuurlijk niet zijn natuur hem lichamelijke en geestelijke eigenschappen daartoe wijs beraad en ondervinding legt hij zich erbij neer dat hij niet goed kan stuiteren. Een goede beer is op zoek naar honing(waarheid)

omdat
beperken. Na

de vragen en beschouwingen

Hoe beperkt ben je door je fysieke eigenschappen?
Waar ben je goed in?
Moet je altijd datgene doen waar je goed in bent?
Ken je beperkingen
Volg je eigen natuur
Wil jij ook altijd graag een ander zijn?
Ben je minder mens als je iets niet goed kan?

Hoera voor konijn

korte weergave

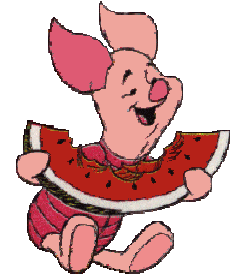
Konijn is binnenkort jarig en wil een feest geven. Hij denkt aan alles. Wil ondanks de goedbedoelde hulp van de andere vrienden toch vooral alles zelf doen. Hij denkt dat hij het op zijn manier het beste kan doen. Tot op het eind alles perfect lijkt te zijn georganiseerd. Dan blijkt....dat hij vergeten is zijn vrienden uit te nodigen voor het feest. Het eindigt wel goed want de vrienden zijn hem niet vergeten en het wordt een dolle boel.....

de vragen en beschouwingen

Zijn vrienden belangrijk?
Ben jij ook wel eens wat vergeten?
Wil jij ook alles zelf doen, omdat je denkt dat jij dat het beste kan doen?
Waaraan denk je als je een feest geeft?
Welke dingen maken een feest echt een feest?
Maken de omstandigheden en aankleding het feest een echt feest?
Kun je je zonder een taart en ballonnen en andere feestelijke dingen ook wel jarig voelen?
Wat is het belangrijkste voor een feest: cadeaus of vrienden?
Is het leuk om alles alleen te regelen?

De grote knor.....

korte weergave

Knor wordt bij het vliegeren door de wind en de vlieger meegesleurd. Hij wordt daar vreselijk gefrusteerd en zijn minderwaardigheidscomplex krijgt weer een knauw. Voortaan wil hij als de grote knor door het leven gaan. Tot op het moment dat Roe in een woazelval valt. Dan is het belangrijk dat een klein licht wezentje naar beneden wordt gelaten om hem te redden. Dan wordt de verdienste van de omvang van Knor pas echt duidelijk. Knor ziet zijn verdienste ook wel in en is weer zichzelf.

vragen en beschouwingen

Wil jij wel eens iemand anders zijn? Wie dan?
Ben jij wel tevreden over jezelf?
Wat zou je willen veranderen?
Het buitenste of het binnenste?
Als je uiterlijk vernadert zou je dan zelf ook veranderen?
Wil je meer aanzien?
Vind je het belangrijk aardig gevonden te worden?
Hoe je bent, wat je bent, waardoor je bent?
Wat zou je verbeteren aan jezelf?
Zou je dan ook meer geaccepteerd worden door anderen?
Zou je ook andere vrienden daardoor krijgen?
Wil je aandacht?
Wil jij ook belangrijk zijn?
Vind je het belangrijk jezelf te blijven?

Waar is teigetje?

korte weergave

Teigetje doet niets liever dan stuiten. Vaak is hij hiermee heel veel mensen tot last. Ook in dit verhaal sturen een boel vrienden hem boos weg, omdat ze hem even niet kunnen gebruiken. Dan is teigetje spoorloos. De dieren voelen zich schuldig, omdat ze hem allemaal hebben weggestuurd. Ze zijn verdrietig en denken dat hij nooit meer terugkomt. Ze organiseren een zoektocht. Bij de bosrand komen ze hem weer tegen. Hij stuitert niet meer omdat hij denkt dat de bladeren van de bomen door zijn gestuiter naar beneden zijn gevallen. Nadat Poeh hem erop wijst dat het herfst is, is teigetje gerustgesteld en gaat kan hij weer vrolijk stuiten.

vragen en beschouwing

Mag je alles tegen je vrienden zeggen?
Moet je steeds eerlijk zijn of mag je ook wel eens liegen?
Wanneer dan?
kun je ook een persoon kapot maken?
Voel jij je wel eens schuldig?
Kan je altijd de waarheid zeggen?
kun je altijd weten wat een ander denkt?
Kan je iemand geruststellen?

Voelt teigetje zich ook schuldig?
Tegen wie? Kun je de natuur(wetten) weerstaan?
Zijn wij afhankelijk van de natuur?
Zijn wij afhankelijk van de natuur? of is de natuur afhankelijk van ons?
Kunnen wij de natuur gebruiken?
Misbruiken we de natuur ook wel?
Moet je tegen je eigen natuur ingaan?

Iejour en de ballonboom

korte weergave

Iejour heeft een ballon gekregen en loopt daarmee triomfantelijk naar huis. Onderweg naar huis spat de ballon echter tegen een boom uit elkaar. Omdat hij konijn wortels en Knorretje zaadjes van eikels ziet planten, om wortels en een eikenboom te laten groeien denkt hij dat dit ook zal lukken met het restant stukje ballon. Konijn heeft hem immers uitgelegd dat je een deeltje van een plant, het zaadje, in de grond moet stoppen, water moet geven om tot een volwaardige plant te groeien. Met deze gedachte stopt Iejour het overgebleven stukje ballon in de grond, geeft het water en wacht op zijn mooie grote ballonboom. Natuurlijk lukt dit niet en Iejour wordt steeds somberder. Zijn vrienden zetten evenwel een boom neer en binden er ballonnen in. Ze leggen uit dat een ballonboom niet bestaat, maar dat hij het moet zien als een vriendschapsboom. Dan is Iejour tevreden en gelukkig.

vragen en beschouwing

Waarom lacht Iejour bijna nooit?

vragen andere invalshoek

Leven planten?

Zouden planten kunnen denken?

Wanneer kan er eigenlijk iets groeien?

Wat is het verschil tussen groeien en opgroeien?

Heeft een plant ook liefde nodig?

Als je een deel van ons in de aarde stopt, zou er dan ook een mensje kunnen groeien?

Waarom wel, waarom niet?